

Sociālo partneru nozīme Eiropas pusgadā

Kopsavilkums

Ievads

Šajā ziņojumā analizēta svarīgāko sociālo partneru iesaistīšanās Eiropas pusgadā ES līmenī un valsts līmenī no 2011. gada līdz 2014. gadam, jo sevišķi, sagatavojot valstu reformu programmas (VRP) un pieņemot konkrētai valstij adresētus ieteikumus (KVAI) attiecībā uz nodarbinātību un sociālās politikas jautājumiem. Lai arī ES pusgada galvenie aspekti, piemēram, sociālo partneru iesaistīšanās fiskālās politikas koordinēšanā vai makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūrā, nav ietverti šajā ziņojumā, jāatzīst, ka šo procesu kontekstā pieņemtajai politikai ir bijusi ievērojama ietekme uz valstu darba attiecību sistēmām, darba tirgus politiku un iestādēm, kā arī apstākļiem, kādos sociālie partneri darbojas. Ziņojumu sagatavoja, pamatojoties uz dokumentu izpēti un atsevišķiem ziņojumiem no valstīm, kas ietilpst Eurofound Eiropas korespondentu tīklā, kurš aptver visas ES dalībvalstis, vairumā gadījumu tieši konsultējoties ar sociālo partneru organizācijām.

Politikas konteksts

Eiropas pusgads ir ikgadējs ekonomikas politikas virzības un uzraudzības cikls Eiropas Savienībā, kura laikā, izmantojot Stabilitātes un izaugsmes paktu un citus fiskālos instrumentus, Komisija veic sīku uzraudzību un analīzi attiecībā uz ES dalībvalstu plāniem, kas paredzēti budžeta, makroekonomikas politikas un strukturālajām reformām, kā arī sniedz tām ieteikumus nākamajiem 12–18 mēnešiem. Šis process tika uzsākts 2011. gadā, un tas sākas ar Komisijas gada izaugsmes pētījuma (GIP) publicēšanu novembrī, norādot ekonomikas prioritātes Eiropas Savienībai un dalībvalstīm nākamajam gadam. Pusgada faktiskā īstenošana sākas janvārī, kad dalībvalstis iesniedz savus politikas plānus ("valstu reformu programmas"), ko izvērtēs ES līmenī, pamatojoties uz saņemtajiem ES līmeņa padomiem ("norādījumiem"), pēc kuriem valstis saņem individuālus ieteikumus ("konkrētai valstij adresētus ieteikumus") savām valsts budžeta un reformu politikām. Pēc ieteikumu

apspriešanas dažādās ES komitejās un strukturās jūnijā tos apstiprina Eiropas Padome un jūlijā oficiāli pieņem ECOFIN padome.

Valstu sociālo partneru nozīme Eiropas pusgadā nav izklāstīta Eiropas ekonomikas pārvaldībā (tā sauktajā "sešniekā"), kaut arī sociālos partnerus uzskata par galvenajiem dalībniekiem Eiropas pusgada izstrādē. Kopš 2013. gada Eiropas Komisija kopā ar Eiropas iestādēm ir aicinājusi valstu sociālos partnerus ciešāk iesaistīties Eiropas pusgada lēmumu pieņemšanas procesā ar nolūku sekmēt atbildību par ES politiku, ar kuru nodrošina jēgpilnu īstenošanu un tādējādi paaugstina efektivitāti.

Galvenie konstatējumi

ES līmenī dažu pēdējo gadu laikā ir uzlabojusies sociālo partneru iesaistīšanās Eiropas pusgada procesā, jo tie pirms GIP publicēšanas sniedz konsultācijas un 2015. gadā valstu ziņojumus publicēja trīs mēnešus ātrāk, lai nodrošinātu par tiem auglīgākas diskusijas. Eiropas sociālie partneri 2014. gadā tieši piedalījās diskusijās neoficiālās sanāksmēs, piedaloties nodarbinātības un sociālo lietu ministriem. Tomēr gan ES iestādes, gan Eiropas sociālie partneri piekrīt, ka sociālajiem partneriem jāiesaistās vēl vairāk.

Lai gan sociālie partneri ir iesaistīti valstu reformu programmu izstrādē vairumā dalībvalstu, pastāv ievērojamas atšķirības iesaistīšanās līmeņos. Ar sociālajiem partneriem 10 valstīs konsultācijas notiek regulāri, atvēlot pietiekamu laiku informācijas un konsultāciju sniegšanai. Septiņās valstīs, lai arī konsultācijas ir regulāras, prognozējamās un līdzsvarotās, tika ziņots, ka nav piešķirts pietiekami daudz laika. Citās piecās valstīs konsultācijas ir jauktas, bieži — neregulāras, nelīdzsvarotās un ar nepietiekami piešķirtu laiku.

Konkrētu noteikumu, ar kuriem regulē sociālo partneru iesaistīšanos Eiropas pusgadā, nav 23 dalībvalstīs. Tas tā galvenokārt notiek sakarā ar jau izveidotajām sociālā dialoga struktūrām un institucionālo regulējumu. Tomēr sešās valstīs ir apstiprināti pasākumi, lai izveidotu oficiālas struktūras sociālo partneru iesaistīšanai jautājumos par Eiropas pusgadu un stratēģiju "Eiropa 2020".

Attiecībā uz ietekmi uz valstu reformu programmām tikai piecās valstīs sociālajiem partneriem patiešām ir spēcīga ietekme uz saturu. Sešās valstīs tiem nav ietekmes un 13 valstīs tiem ir ierobežota vai ļoti ierobežota ietekme.

Šis ziņojums liecina, ka Eiropas Komisija ir izveidojusi sakarus ar sociālajiem partneriem 12 dalībvalstīs, lai pārrunātu KVAI pēc to pieņemšanas vai diskutētu par vispārīgiem jautājumiem saistībā ar Eiropas pusgadu.

Pētījumā arī atklāts, ka tikai 10 valstīs valstu sociālie partneri ir kaut kādā veidā iesaistīti KVAI izveidē vai īstenošanā. Vienā dalībvalstī, t. i., Zviedrijā, sociālā dialoga īpašais raksturs — ar uzsvāru uz nepieciešamību ievērot sociālo partneru kompetenci veikt pārrunas patstāvīgi — ir pat sekmīgi ietekmējis Eiropas Komisijas izstrādāto KVAI pārveidošanu. Tomēr citas valstis ir īstenojušas svarīgas darba tirgus reformas bez konsultēšanās ar sociālajiem partneriem pat tad, ja Eiropas Padome ir ieteikusi to darīt.

Vairums arodbiedrību uzskata Eiropas pusgada politikas saturu par nelīdzsvarotu, vērstu uz taupības veicināšanu, nevis to citu sociālo mērķu sasniegšanu, kas iekļauti stratēģijā "Eiropa 2020", piemēram, nabadzības samazināšanu vai sociālās kohēzijas sekmēšanu. Tomēr darba devēju organizācijas lielākoties ir apmierinātas ar ieteikumu saturu.

Politikas norādes

- ES līmeņa dalībnieku (ES iestāžu un Eiropas sociālo partneru) starpā pastāv vispārēja vienprātība, ka, neskatoties uz neseno attīstību, joprojām ir iespējams veikt uzlabojumus attiecībā uz sociālo partneru iesaistīšanos Eiropas pusgada Eiropas līmeņa un valsts līmeņa centienos.
- Ņemot vērā, ka dažās valstīs ir izveidotas īpašas sociālā dialoga struktūras sociālo partneru iesaistīšanai procesā, valstis, kurās nav šādas struktūras, varētu apsvērt to izveidošanu, lai uzlabotu iesaistīšanos.
- Valstu iestādēm jāapsver institucionalizācijas līmenis attiecībā uz regularitāti, piešķirto laiku un līdzsvara pakāpi, iesaistot sociālos partnerus valstu reformu programmās.
- Valstu iestādes varētu iesaistīt sociālos partnerus valstu reformu programmās efektīvāk un pārredzamāk nolūkā palielināt to iespējas ietekmēt saturu.
- Eiropas Komisijai sadarbībā ar valstu iestādēm jāsekmē savlaicīgāks process, lai sociālajiem partneriem sniegtu labāku un precīzāku informāciju par KVAI saturu.
- Eiropas Komisija un valstu iestādes varētu apsvērt sociālo partneru lielāku iesaistīšanu KVAI īstenošanā. Tās arī varētu cieši uzraudzīt, vai ir ievēroti ierosinājumi ieviest konkrētus ieteikumus, "konsultējoties ar sociālajiem partneriem", un ziņot rezultātus nākamajos valstu ziņojumos.
- Eiropas Komisija varētu pastiprināt Eiropas pusgada speciālistu nozīmi un atpazīstamību, labāk definējot to funkcijas un pienākumus.
- Eiropas Komisija varētu atbalsīt sociālo partneru organizāciju spēju veidošanu attiecībā uz to ieguldījumu Eiropas pusgadā.
- Varētu veikt papildu izpēti, lai analizētu faktorus, kas veicina efektīvu sociālo dialogu Eiropas pusgada un citos kontekstos.

Papildu informācija

Ziņojums *Sociālo partneru nozīme Eiropas pusgadā* ir pieejams adresē <http://www.eurofound.europa.eu/publications>.

Plašākai informācijai sazinieties ar pētniecības vadītāju Christian Welz, rakstot uz adresi cwe@eurofound.europa.eu.